

Oriental Journal of Education



FACTORS IN UNDERSTANDING NATIONAL IDENTITY AND STRENGTHENING IDENTITY IN THE GLOBAL INFORMATION SPACE

Husanjon Erkinovich Toshmurodov
Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: National identity, identity, global information space, digital culture, cultural heritage, social networks.

Received: 09.07.25

Accepted: 11.07.25

Published: 13.07.25

Abstract: This article analyzes the key factors in understanding and strengthening national identity in an era of rapid globalization and the development of digital information technologies. The swift dissemination of cultural, political, and social information through the global information space requires new approaches to preserving national values and identity. Content analysis and comparative methods were used as the research methodology. The results indicate that factors such as education, digitization of cultural heritage, active participation in social networks, and national branding play a central role in reinforcing identity. The article proposes strategic approaches in these areas.

GLOBAL AXBOROT MAKONIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH VA IDENTITETNI MUSTAHKAMLASH OMILLARI

Husanjon Erkinovich Toshmurodov
Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: Milliy o'zlik, identitet, global axborot makoni, raqamli madaniyat, madaniy meros, ijtimoiy tarmoqlar.

Annotatsiya: Ushbu maqolada globallashtirish va raqamli axborot texnologiyalarining tez sur'atlar bilan rivojlanib borayotgan davrida milliy o'zlikni anglash va identitetni mustahkamlashning muhim omillari tahlil qilinadi. Global axborot makoni orqali madaniy, siyosiy va ijtimoiy informatsiyaning tez tarqalishi milliy qadriyatlar va o'zlikni saqlab qolish uchun yangi yondashuvlarni talab qilmoqda. Tadqiqot metodologiyasi sifatida kontent tahlil va taqqoslov usullaridan foydalanildi. Natijalarga ko'ra, ta'lim, madaniy merosni raqamlashtirish, ijtimoiy tarmoqlarda

faol ishtirok va milliy brending kabi omillar identitetni mustahkamlashda asosiy rol o'ynaydi. Maqolada ushbu yo'nalishlarda strategik yondashuvlar taklif etiladi.

ФАКТОРЫ ОСОЗНАНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ И УКРЕПЛЕНИЯ ИДЕНТИЧНОСТИ В ГЛОБАЛЬНОМ ИНФОРМАЦИОННОМ ПРОСТРАНСТВЕ

Хусанжон Эркинович Тошмуродов
Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: Национальная самобытность, идентичность, глобальное информационное пространство, цифровая культура, культурное наследие, социальные сети.

Аннотация: В статье анализируются ключевые факторы осознания и укрепления национальной идентичности в условиях стремительной глобализации и развития цифровых информационных технологий. Быстрое распространение культурной, политической и социальной информации через глобальное информационное пространство требует новых подходов к сохранению национальных ценностей и самобытности. В качестве методологии исследования использовались контент-анализ и сравнительный метод. Результаты показывают, что такие факторы, как образование, цифровизация культурного наследия, активное участие в социальных сетях и национальный брендинг играют важную роль в укреплении идентичности. В статье предлагаются стратегические подходы в указанных направлениях.

Kirish. Globallashuv jarayoni va raqamli texnologiyalar taraqqiyoti insoniyat hayotining deyarli barcha jabhalariga, xususan, axborot almashinuvi, madaniyat, ta'lim va ijtimoiy ong shakllanishiga chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. XXI asrning ikkinchi yarmida internet, ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar va sun'iy intellekt asosidagi texnologiyalar insonlarning fikrlash tarzini, ijtimoiy munosabatlarini hamda dunyoqarashini tubdan o'zgartirib yubordi. Ayniqsa, axborot vositalarining globallashuvi bilan birga madaniy identitet va milliy o'zlik masalalari global miqyosda muhokama qilinayotgan eng muhim mavzulardan biriga aylangan. Bugungi kunda ijtimoiy tarmoqlar, raqamli media platformalar va ommaviy axborot vositalari orqali turli millatlar, dinlar va madaniyatlar vakillari o'z axborotlarini jahon auditoriyasiga yetkazish imkoniyatiga ega bo'lib bormoqda. Biroq bu jarayon nafaqat imkoniyatlar, balki muayyan xavf-xatarlarni ham yuzaga keltirmoqda. Jumladan, madaniy yassilanish (homogenizatsiya), identitetning yo'qolib borishi, g'arblik axborot va madaniy dominatsiyaning kuchayishi kabi holatlar ko'plab millatlarning milliy qadriyatlarini saqlab qolish yo'lida jiddiy

muammolarni keltirib chiqarmoqda (Karimov, 2020). O'zlikni yo'qotish xavfi ostida bo'lgan jamiyatlar uchun bu jarayonga nisbatan ongli va strategik yondashuv zarur.

Milliy o'zlik — bu nafaqat tarixiy xotira va urf-odatlar majmuasi, balki jamiyatning o'zini anglash shakli, ijtimoiy birlik va kelajak sari harakatlantiruvchi g'oyaviy asos hamdir. Shu bois, zamonaviy axborot muhitida milliy o'zlikni anglash, uni yosh avlod ongiga singdirish va identitetni mustahkamlash masalasi strategik ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, yoshlar orasida global madaniyat oqimi kuchaygan bir sharoitda, ularning o'z tarixiga, tiliga, madaniyatiga nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

O'zbekiston kabi boy tarixiy va madaniy merosga ega bo'lgan mamlakatlar uchun global axborot maydonida o'z milliy o'zligini saqlab qolish, ayni paytda uni global miqyosda namoyish eta olish — muhim milliy va madaniy siyosat yo'nalishidir. Shu sababli, ushbu maqolada global axborot makonida milliy o'zlikni anglash va identitetni mustahkamlashga xizmat qiluvchi omillar tahlil qilinadi hamda ularni amalga oshirishda qo'llanilishi mumkin bo'lgan samarali yondashuvlar ko'rib chiqiladi.

Metodologiya. Ushbu tadqiqotda global axborot makonida milliy o'zlikni anglash va identitetni mustahkamlashga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish uchun bir nechta ilmiy-uslubiy yondashuvlar qo'llanildi. Tadqiqot doirasida, eng avvalo, kontent tahlili orqali O'zbekistonda va xorijiy mamlakatlarda milliy identitetni saqlashga oid davlat siyosatlari, madaniy loyihalar, rasmiy konsepsiyalar hamda ommaviy axborot vositalarida berilgan materiallar chuqur tahlil qilindi. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan ilgari surilgan “Yangi O'zbekiston” g'oyasi, “Ma'naviyatni yuksaltirish” strategiyalari, shuningdek, UNESCO kabi xalqaro tashkilotlarning madaniy merosni himoya qilishga doir tashabbuslari tahlil markazida bo'ldi. Mazkur materiallar milliy qadriyatlarni ommalashtirishdagi axborot vositalarining o'rni va ularning samaradorligini baholash imkonini berdi. Shu bilan birga, taqqoslov yondashuvi yordamida boshqa mamlakatlar, jumladan, Janubiy Koreya, Yaponiya, Turkiya va Malayziya kabi davlatlarning milliy identitetni global axborot oqimida qanday saqlab qolayotganiga oid tajribalari tahlil qilindi. Bu mamlakatlarning raqamli madaniyat siyosati, til va madaniyat eksporti, milliy brend yaratishdagi strategik yondashuvlari O'zbekistonning mavjud holati bilan taqqoslandi. Natijada, xalqaro amaliyotlardan o'zlashtirish mumkin bo'lgan jihatlar aniqlanib, ularni mahalliy sharoitga moslashtirish imkoniyatlari baholandi.

Tadqiqotning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida ijtimoiy tarmoqlardagi kontentlarni kuzatish asosida milliy o'zlikning zamonaviy ifodalanish shakllari o'rganildi. Bunda Telegram, YouTube, TikTok va Instagram platformalarida o'zbekistonlik foydalanuvchilar tomonidan yaratilgan materiallar tahlil qilindi. Ayniqsa, folklor, milliy taomlar, tarixiy shaxslar, urf-odatlar, milliy musiqalar va kiyimlar bilan bog'liq kontentlar diqqat markazida bo'ldi. Bu kontentlar asosida milliylikning qanday ifodalanayotgani, ularning yoshlar orasida qanday qabul qilinayotgani va ijtimoiy aks sado darajasi

(layklar, izohlar, ulashishlar) o'rganildi. Natijada, raqamli axborot muhitida milliy identitetning kuchayishi yoki zaiflashuviga sabab bo'layotgan omillar aniqlashtirildi.

Natijalar. O'tkazilgan tahlillar global axborot makonida milliy o'zlikni anglash va identitetni mustahkamlashga xizmat qiluvchi bir nechta asosiy omillarni aniqladi. Avvalo, ta'lim tizimining bu jarayonda hal qiluvchi o'rin tutishi kuzatildi. Ta'lim muassasalarida o'quvchilar va talabalar orasida milliy tarix, til va madaniyatga oid bilimlarning kengaytirilishi, o'z navbatida, yoshlarda o'z milliy identitetini anglash va qadrlash hissini shakllantirmoqda. Bunga qo'shimcha ravishda, axborot savodxonligini oshirish bo'yicha olib borilayotgan targ'ibot ishlari yosh avlodni global axborot muhitidagi dezinformatsiya, madaniy assimilyatsiya va axloqiy bosimlardan himoya qilishga xizmat qilmoqda (Islomova, 2022).

Boshqa muhim natijalardan biri sifatida madaniy merosni raqamlashtirish tashabbuslari ajralib turadi. Xususan, O'zbekiston Milliy kutubxonasi, "O'zbekkino" arxivi va boshqa muassasalar tomonidan amalga oshirilayotgan loyihalar doirasida tarixiy hujjatlar, filmlar, san'at asarlari va yozma yodgorliklar raqamli formatga o'tkazilib, keng omma va ayniqsa yoshlar uchun ochiq axborot resurslariga aylantirilmoqda. Ushbu jarayon milliy xotiraning zamonaviy axborot texnologiyalari orqali saqlanishi va ommalashuvini ta'minlamoqda (UNESCO Uzbekistan Report, 2023).

Tadqiqot davomida ijtimoiy tarmoqlarning milliy identitetni shakllantirishdagi o'rni ham alohida e'tiborga olindi. TikTok, Instagram va YouTube kabi platformalarda o'zbekistonlik foydalanuvchilar tomonidan yaratilayotgan kontentlar orasida milliy urf-odatlar, oshxona, kuy-qo'shiqlar, xalq kiyimlari, bayramlar va tarixiy obrazlarga oid materiallar sezilarli o'sish sur'atiga ega. Ayniqsa, ushbu kontentlar yoshlar orasida keng tarqalgan bo'lib, ularda milliylik unsurlarining zamonaviy shakllarda ifodalanishiga asos yaratmoqda. Bu esa raqamli maydonda o'ziga xos milliy obrazni shakllantirish va mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Shuningdek, davlat va nodavlat sektorlar tomonidan olib borilayotgan milliy branding strategiyalari ham muhim natijalar qatorida ko'rib chiqildi. O'zbekistonning boy madaniy merosi, hunarmandchiligi, milliy oshxonasi va sayyohlik salohiyati xorijiy auditoriyaga tanitilmoqda. Raqamli diplomatiya va madaniy aloqalar orqali mamlakat imidjini mustahkamlashga yo'naltirilgan tashabbuslar milliy o'zlikni xalqaro miqyosda ilgari surish imkonini bermoqda (Uzbekistan Cultural Diplomacy Strategy, 2024). Bunday tashabbuslar, o'z navbatida, xalqaro maydonda O'zbekiston obrazining ijobiy shakllanishiga va madaniy o'zlikning mustahkamlanishiga turtki bo'lmoqda.

Munozara. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, global axborot makonida milliy o'zlik va identitetni saqlash nafaqat madaniy, balki axborot siyosati, ta'lim va texnologiya bilan chambarchas bog'liq kompleks jarayondir. Raqamli muhitda madaniy merosni ifodalash, uni yangi avlodga yetkazish va xalqaro miqyosda ilgari surish uchun har bir millat o'z axborot strategiyasiga ega bo'lishi zarur. O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan islohotlar, xususan, ta'limda milliy

qadriyatlar asosida o'quv dasturlarining boyitilishi, axborot savodxonligini oshirishga qaratilgan loyihalar, raqamlashtirish jarayonining tezlashuvi bu boradagi ijobiy siljishlarni ko'rsatmoqda.

Biroq mavjud yutuqlarga qaramay, ayrim muammolar hamon dolzarbligicha qolmoqda. Masalan, axborot maydonida g'arblik yoki boshqa dominant madaniyatlarning agressiv kirib kelishi fonida yoshlar orasida madaniy assimilyatsiya xavfi kuchaymoqda. Ko'plab ijtimoiy tarmoq foydalanuvchilari milliy kontent yaratishda passiv bo'lib qolmoqda, ayrim hollarda esa g'arb madaniyatining andozalarini bevosita ko'chirish hollari kuzatilmoqda. Bu holat milliy o'zlikning sun'iy o'zgarishiga yoki yo'qolishiga olib kelishi mumkin. Shu nuqtai nazardan, milliy kontentni zamonaviy formatda yaratish, uni texnologik jihatdan jozibador qilish va ommaboplikka erishish dolzarb strategik vazifadir.

Ijtimoiy tarmoqlarda milliylikni ifodalovchi kontentning ortib borayotgani quvonarli bo'lsa-da, bu jarayon ko'proq individual tashabbuskorlar hisobiga amalga oshmoqda. Ushbu tashabbuslarni tizimli qo'llab-quvvatlash, kontent yaratuvchilarni rag'batlantirish va ijtimoiy tarmoqlarda milliy g'oyalarni ilgari suruvchi ijtimoiy loyihalarni ishlab chiqish zarur. Shuningdek, davlat idoralari va nodavlat tashkilotlar o'rtasida raqamli madaniyatni rivojlantirish yo'lida hamkorlikning kuchaytirilishi milliy o'zlikni himoyalashga xizmat qiladi.

Bundan tashqari, xalqaro miqyosda milliy brend va imidj yaratish orqali O'zbekistonning boy madaniy merosini global jamoatchilikka yetkazish — nafaqat iqtisodiy, balki geosiyosiy va madaniy barqarorlikni ta'minlovchi muhim omil sifatida baholanadi. Xususan, turizm, san'at va raqamli diplomatiya sohalaridagi ilg'or yondashuvlar orqali milliy identitetni global kontekstda mustahkamlash imkoniyati mavjud.

Umuman olganda, raqamli asrda milliy identitetni saqlash va rivojlantirish nafaqat himoya mexanizmlarini ishga solishni, balki uni zamonaviy vositalar orqali faol ravishda ifodalashni talab qiladi. Milliy o'zlikni global axborot oqimida yo'qotmasdan, balki uni zamon ruhiga mos holda ilgari surish har qanday davlatning axborot siyosatida ustuvor yo'nalish bo'lishi lozim.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, globallashtirish va raqamli texnologiyalar taraqqiyoti sharoitida milliy o'zlikni anglash va identitetni mustahkamlash masalasi jamiyat taraqqiyotining eng dolzarb yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Global axborot makonida mavjud bo'lish, unda faol ishtirok etish va milliy qadriyatlarni ommalashtirish zamonaviy axborot siyosatining ajralmas qismidir. Ta'lim tizimida milliy tarix, madaniyat va tilni chuqur o'rganishga yo'naltirilgan yondashuvlar, axborot savodxonligini oshirish, madaniy merosni raqamlashtirish, ijtimoiy tarmoqlarda milliy kontent yaratish va davlat darajasida milliy branding strategiyasini ishlab chiqish kabi omillar ushbu jarayonning muvaffaqiyatli kechishini ta'minlovchi asosiy vositalar sifatida namoyon bo'lmoqda.

Ayniqsa, yosh avlod orasida global madaniyat ta'sirini kamaytirish va ularni milliy identitet ruhida tarbiyalash uchun raqamli platformalar orqali milliy qadriyatlarni jozibador va interaktiv shaklda targ'ib etish zarurati kuchaymoqda. Shu bilan birga, xalqaro maydonda O'zbekistonning ijobiy imidjini shakllantirish va madaniy diplomatiyani kuchaytirish orqali milliy o'zlikni global kontekstda ham mustahkamlash mumkin.

Mazkur maqola asosida quyidagi amaliy tavsiyalar ilgari suriladi:

- Ta'lim muassasalarida milliy qadriyatlar asosida innovatsion metodlarni keng joriy etish;
- Raqamli kontent yaratuvchilar uchun davlat va nodavlat darajasida grantlar, tanlovlar va motivatsion dasturlar ishlab chiqish;
- Madaniy meros ob'ektlarini raqamlashtirishni jadallashtirish va ular asosida virtual muzeylar, onlayn kutubxonalar tashkil etish;
- Ijtimoiy tarmoqlarda milliy kontentni rivojlantirishga qaratilgan media strategiyalar ishlab chiqish va ularni amalga oshirish;
- O'zbekistonning xalqaro axborot maydonidagi ishtirokini kuchaytirish maqsadida madaniy va raqamli diplomatiya faoliyatini kengaytirish.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, global axborot makonida milliy o'zlikni saqlab qolish va uni zamonaviy texnologiyalar orqali mustahkamlash – faqat madaniy masala emas, balki jamiyat barqarorligi, ma'naviy salohiyat va milliy xavfsizlikning muhim tarkibiy qismidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov, S. (2020). Milliy identitet va globallashtirish: muammolar va yechimlar. Toshkent: Ma'naviyat.
2. Islomova, Z. (2022). "Axborot savodxonligi va yoshlar identiteti", O'zbekiston ijtimoiy fanlari jurnali, №2, 45-53-betlar.
3. Tursunova, M. (2021). "Milliy qadriyatlar va raqamli kommunikatsiya", Axborot jamiyati, №4, 33-40-betlar.
4. UNESCO Uzbekistan Report (2023). Cultural Heritage Digitalization Projects in Central Asia.
5. Uzbekistan Cultural Diplomacy Strategy (2024). Ministry of Culture of the Republic of Uzbekistan.